

Захаренко Л.М., кандидат психологічних наук, Національна академія внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ
САМОРЕАЛІЗОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ КУРСАНТІВ)

У сучасних наукових дослідженнях самореалізація особистості розглядається як свідомий та цілеспрямований процес розкриття та опредметнення сутнісних сил людини в процесі її життєдіяльності. Професійний шлях особистості є основним атрибутом самореалізації. Специфіка самореалізації курсантів під час навчання у вищому навчальному закладі із

специфічними умовами навчання обумовлюється поєднанням навчальної та службової діяльності.

З метою дослідження особливостей самореалізації курсантів, ціннісно-мотиваційної сфери самореалізованих курсантів, їх потенційності в системі особистісної самореалізації протягом життєвого шляху використовувались методики:

1) опитувальник особистісної орієнтації Е. Шострома (коротка форма, розроблена Джоунс і Крендалл);

2) опитувальник особистісної реалізованості А.М. Большакової [1];

3) методика «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» у різних життєвих сферах» (РСЦД) О.Б. Фанталової [2].

У дослідженні взяли участь 90 курсантів чоловічої статі 3 курсу Національної академії внутрішніх справ (спеціальність «Правоохоронна діяльність» ступеня вищої освіти бакалавр).

За результатами проведеного опитувальника особистісної орієнтації Е. Шострома 31% (28) опитаних курсантів характерний високий рівень самореалізації, решті (59%) - середній рівень.

За допомогою методики РСЦД О.Б. Фанталової встановлено, що ієрархію життєвих цінностей самореалізованих курсантів становлять такі цінності: «здоров'я», «любов», «активне діяльне життя». Нижчий рівень займають цінності «творчість», «щасливе сімейне життя», «свобода». Решта цінностей займають середній рівень або є цінностями середнього рівня, які мають тенденцію до зміни рангового місця. Найдоступнішими для курсантів є цінності «здоров'я», «активне діяльне життя», «наявність друзів», «цікава робота», «любов»; найменш доступними - «щасливе сімейне життя», «творчість», «свобода».

Самореалізовані курсанти відчують себе здоровими, коханими, впевненими у собі, вільними у творчості, що сприяє пізнанню світу (однак не призводить до розширення кола друзів та обмежує свободу вчинків), цінують дружні міжособистісні стосунки з особами протилежної статі, що переростають у взаємну симпатію, прагнуть до матеріальної забезпеченості шляхом власної праці, усвідомлюють, що свобода у виборі цілей, шляхів і засобів життєдіяльності пов'язана із

відповідальністю за власні вчинки, та може призвести до втрати здоров'я. Життєву активність самореалізована особистість розуміє як зайняття цікавою справою, що спонукає до творчості як прояву пізнання, вчить розумінню прекрасного в навколишньому світі, сприяє розширенню кола міжособистісної взаємодії та становленню фізично і психічно здорової особистості. Активне життєтворення власного життя, у якому самореалізована особистість виступає носієм активності, пов'язане із свободою у здійсненні життєвих виборів і прийнятті виважених рішень; прагненням досягнення матеріальної забезпеченості шляхом власної праці; усвідомленням цінності та збереженням власного здоров'я, що стає більш значущим за творчість та прагнення до пізнання життя.

Самореалізованій особистості притаманний безконфліктний стан життєвих цінностей, коли основні значущі потреби в основному задоволені, а цінності реалізовані у таких життєвих сферах як «здоров'я», «цікава робота», «любов», «наявність друзів», «свобода». Курсанти переживають стан внутрішнього конфлікту у зв'язку із нереалізованістю життєвої цінності «щасливе сімейне життя», яка займає низький рівень в ієрархії цінностей, та високою мотивацією до побудови власної сім'ї. Разом із тим життєва цінність «щасливе сімейне життя» оцінюється курсантами як така, що не сприяє активності, зайняттям хобі, проявам творчості, спілкуванню з друзями, утруднює пізнання навколишнього та може негативно вплинути на стан здоров'я.

За опитувальником особистісної реалізованості (А.М. Большакова) реалізованість курсантів у теперішньому пов'язана з доступністю цінностей «здоров'я» і «цікава робота». Особистісна реалізованість курсантів у минулому і теперішньому взаємопов'язані, що свідчить про збереження такого ж потенціалу особистісного саморозвитку під час навчання у вузі, як і до вступу у навчальний заклад. Самореалізовані курсанти більш потенційні у майбутньому порівняно зі теперішнім і минулим, а їх потенційність пов'язана із прагненням до активного діяльного життя: зайняття професійною діяльністю та побудови близьких міжособистісних взаємостосунків з особами протилежної статі.

Таким чином, самореалізовані курсанти вважають себе досить активними, впевненими у собі молодими людьми, які займаються саморозвитком і самоосвітою, творчо самореалізуються, розуміють і цінують прекрасне в житті, мають широке коло спілкування та активно пізнають навколишній світ, а також прагнуть в майбутньому до активної діяльності у професійній та сімейній сферах життя. У зв'язку із цим необхідним та обґрунтованим є подальше проведення із перемінним особовим складом виховних і психопрофілактичних заходів, спрямованих на формування професійної мотивації, узгоджених життєвих перспектив, розвиток творчих здібностей і обдарувань, вмінь на навичок ефективної міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. [Большакова А.М. Особистісна реалізованість людини в онтогенезі : автореф. ... д-ра психологічних наук, спец.: 19.00.07 «Пед. та вік. психологія» / А.М. Большакова. - Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2011. - 36 с.](#)
2. Фанталова Е.Б. Методика «Уровень соотношения «ценности» и «доступности» в различных жизненных сферах» / Е.Б. Фанталова. - Журнал практического психолога, 1996. - № 2.- С. 32-36.